

культурне і національне відродження було розложене на сплати. Наперед зявився Котляревський на Придніпрянщині, потім Шашкевич у Галичині, за ним (вибачте за слово) Духнович на Закарпатті й нарешті Федькович на Буковині.

Бліснув на обрію нашого письменства безпосередньо по смерті Шевченка. Це мало свій «планетарний» вплив на його психіку й творчість. Зразу прирівняний до Шевченка своїми «відкривниками», згодом сам хотів йому дорівняти й потонув у Шевченковому «Кобзарі», разом з своїм «Довбушем», року критечкими співаками, шумом карпатських ялиць й кришталевими бризками гірських потоків.

Почалося з «потака собі». Богдан Дідицький, винахідник неопатентованої системи «Как научится рускому языку в один час», приступаючи до видавання часопису «Слово», післав м. і. запросину до передплати черновецькому студентові — Антонові Кобилянському.

Була це цікава людина. Глибоко пеконаний у своєму, неозначеному близьче, релігійному післанництві, фантаст і діялектик, сам кепський віршомаз, зате чуткий на творчі вальори в інших, мав нерідко «бліскучі інтервали». До них між іншими належала його завзята послідовна боротьба з «язичем», за народну мову в літературі й оперта на народні масах у громадському житті.

Замісць післати Дідицькому передплату, або подякувати листівкою за запросину, Кобилянський написав шілу брошурку: «Слово на слово redaktora „Слова“. (Чернівці 1861).

Сенс брошурки засновувався в тому, що нам треба писати народною мовою, а не язичем і вживати не кирилиці, а латинки. Для ілюстрації підав Кобилянський кілька своїх віршів та сім поезій невідомого ще нікому — Федьковича. Аргументи Кобилянського в користь латинки мало кого переконали, але нововідкритим поетом захопився в першу чергу сам Дідицький.

В 1862 р. з'явилися накладом і з передмовою Дідицького «Поезії Іосифа Федьковича ч. 1.»

Увійшли сюди друковані в «Слові» й нові «Думи і співаки», «Баллади і оповідання», перерівки з Улянда Й Шілера та перерівки з повістей М. Чайковського (Садика Паши) «Киртчали» та «Празник у Такові». У «Слові» от іздателя, прирівняв Дідицький Федьковича до німецького поета Улянда, польського Вінцентія Поля й нарешті до Шевченка. Останнє порівняння було чи не найпогубніше для дальшої письменницької карієри Федьковича. Крім

маму, мовляв, вона привела його на світ не від законного чоловіка, а від якогось гуцула Косована. Було щось хоробливого у відчошенні Федьковича до батьків.

Шкільну освіту закінчив Федькович на другій класі нижчої реальної школи в Чернівцях, почім пішов шукати щастя в Молдаву. Тут, у Ніямці, ставув науку до місцевого аптекаря. Ве-

пісменницької карієри Федьковича. Тут він познайомився з другим інтелігентним німцем, університетським професором і поетом Найбавером, що мав на нього підібний, але куди живіший і безпосередніший відповідь, як маляр Роткель. Роткель був опікуном, Найбавер приятелем поета. Один і другий заслужився для поширення освіти Федьковича.

Його рекрутські співаки, його перші оповідання, справжні перлини поетичної творчості й чутливої та бистрої обсервації. Але де далі, підхехтувані окружнім, подразнений в амбіції, з уродженням нахилом до переборщування, павіті істерії, Федькович перестає бути собою. Тут починається його трагедія.

Різкі прогалини в освіті, своєрідна атмосфера цієї доби, примушують поета заєдно прикладатися чимось, чим він не був нівідомо для чого хотів бути.

З трьох його автобіографій, ніодна не покривається з правою; почавши від того «безбатьченівства», що чомусь імпонувало Федьковичеві більше, аніж походження з законного батька й матері, крізь родинні відносини й пізніше життя, більшість його автобіографічних даних видумана, перекручені й підтягнута під якийсь, незрозумілий для нас, хлопоманський штрихулець. Те, що такою практикою завдав Федькович багато роботи й клопоту пізнішим історикам літератури, що, як колись, над «темними місцями» «Слова о полку Ігоревому», прий тепер над «темними місцями» Федьковичевого життєпису, Німецька критика, не відкінула того несподіваного набутку, похвалила спробу Федьковича, але це було далеко не те, чого поет ждав. Він хотів покарати своє громадянство тріумфальним віздом у німецькій літературі, а тимчасом цей візд випав зовсім не надзвичайно.

Куди гірші наслідки мало те, що Федькович невідомо чому надягав на себе іншу шкіру. Видумуючи легенди про себе, він починав сам у них вірнити; змалювавши інш. свого батька тираном, він мусив поспішно його на правду ненавидіти, а хоч бажав зробити з матері святу і мученицю, то зробив з неї... повію. Непотрібно, сам собі на школу, мов Дон-Кішот, кидався Федькович на вітряки і винні блокаги і творив собі уявленіх і справжніх ворогів. Що ж дивного, що врешті мусів тікати перед ними у хмарі астрології й окультизму...

Перші поезії й оповідання Федьковича викликали загальне, подекуди безkritичне захоплення. І не диво. Вони були першою творчою маніфестацією відродженії Буковини. На поета дивилися, як из генія-самородка, дивував-

Юрій Федкович

лихих надій на успіхи в аптекарській професії Федькович не подавав, зате почав пописувати. Очевидно вірші, та ще й по німецьки. Щастя хотіло, що на дорозі своєї молодості зустрів інтелігентного й вдумчого чоловіка — маляра Роткеля. Сам поет, до того ж з потокою болю по життєвих невдачах

З черги познайомився Федькович з українськими студентами черновецького університету Антоном Кобилянським та Костем Горбалем і їм це власне завдячує українська література Федьковича. Кобилянський, прочитавши німецькі поезії Федьковича, спонукав поета писати рідною мовою. Знаменитий «Нічліг» був мабуть чи не першим українським твором поста, що юніоно тепер зустрівся з творами Шевченка, Куликі, Вовчка й Квітки. Шевченко й Вовчик полонили Федьковича, з наявною школою для його творчої індивідуальності.

Звязок Федьковича з Дідицьким, а далі живе листування майже з усіма видатнішими діячами галицького культурно-національного руху зробили свое. Федькович, син поляка, австрійський старшина старого режиму, вправний у німецькому віршуванні, став не тільки українським письменником, але й рішив стати для Гуцулів тим, чим був для України Шевченко. Потім забажав бути Шевченком не тільки для Гуцулів...

Весною 1863 р. по недузі, Федькович покинув військо. Вернувся до Путілова, перешов на православ'я, одягся в селянську ношу й від того часу вже не бачив і не хотів бачити світа поза тією ношою.

Хлопоманство, в одязі і поведінці в мові й звичаях, це була мода 60-их років. Федькович довів цю моду до фанатизму, з гуцульського сердака зробив якесь «табу»; для нього в 1869 р. зрикся старшинського ступня, для нього зненавід «панів» і «німців», драма, що поміж ними були його особисті приятелі й добродії та заслужені діячі українського, культурно-національного відродження.

Щасливим для Федьковича і української літератури був той короткий період його життя, коли він, «відкритий» Кобилянським і Горбалем, пена-читаний іще Шевченком й не перейнятий іще злє зрозумілим хлопоманством, добував з серця всі ноти щирого й непідробленого гуцульського примітиву, що його сила й безпосередність рівнялися стихійній народній, збрійній творчості. З ґрунту тієї стихії повстали

була куди слабша від першої. Дотого ж редактор Партицький підібрав до неї самі гірші річки, на Шевченкових мотивах, а країні дав до львівської «Правди». Не з прихильності для журналу, але тому, що він, як і Федькович, не орієнтувався, в чому сила його таланту й мистецтва...

Півтора року (1872-73), пробуті Федьковичем у Львові, на становищі редактора видань «Просвіти» й драматурга театру «Руської Бесіди», не обновили його літературної творчості, ани поправили взаємні з громадянством. Навпаки, Федькович покинув Львів перед часом, з кути більшим огірченням на громадянство, як воно на це справді заслугувало. Правда, знайомість з Драгомановом, що в 1876 р. видав у Києві збірку оповідань Федьковича зі знаменитою передмовою, спасло огірченого Федьковича для літературних занять, але молодечого вогню з нього не викресало. Манера опанувала Львів перед часом, з кути більшим огірченням на громадянство, як воно на це справді заслугувало. Правда, знайомість з Драгомановом, що в 1876 р. видав у Києві збірку оповідань Федьковича зі знаменитою передмовою, спасло огірченого Федьковича для літературних занять, але молодечого вогню з нього не викресало. Манера опанувала Львів перед часом, з кути більшим огірченням на громадянство, як воно на це справді заслугувало. Правда, знайомість з Драгомановом, що в 1876 р. видав у Києві збірку оповідань Федьковича зі знаменитою передмовою, спасло огірченого Федьковича для літературних занять, але молодечого вогню з нього не викресало. Манера опанувала Львів перед часом, з кути більшим огірченням на громадянство, як воно на це справді заслугувало. Правда, знайомість з Драгомановом, що в 1876 р. видав у Києві збірку оповідань Федьковича зі знаменитою передмовою, спасло огірченого Федьковича для літературних занять, але молодечого вогню з нього не викресало. Манера опанувала Львів перед часом, з кути більшим огірченням на громадянство, як воно на це справді заслугувало. Правда, знайомість з Драгомановом, що в 1876 р. видав у Києві збірку оповідань Федьковича зі знаменитою передмовою, спасло огірченого Федьковича для літературних занять, але молодечого вогню з нього не викресало. Манера опанувала Львів перед часом, з кути більшим огірченням на громадянство, як воно на це справді заслугувало. Правда, знайомість з Драгомановом, що в 1876 р. видав у Києві збірку оповідань Федьковича зі знаменитою передмовою, спасло огірченого Федьковича для літературних занять, але молодечого вогню з нього не викресало. Манера опанувала Львів перед часом, з кути більшим огірченням на громадянство, як воно на це справді заслугувало. Правда, знайомість з Драгомановом, що в 1876 р. видав у Києві збірку оповідань Федьковича зі знаменитою передмовою, спасло огірченого Федьковича для літературних занять, але молодечого вогню з нього не викресало. Манера опанувала Львів перед часом, з кути більшим огірченням на громадянство, як воно на це справді заслугувало. Правда, знайомість з Драгомановом, що в 1876 р. видав у Києві збірку оповідань Федьковича зі знаменитою передмовою, спасло огірченого Федьковича для літературних занять, але молодечого вогню з нього не викресало. Манера опанувала Львів перед часом, з кути більшим огірченням на громадянство, як воно на це справді заслугувало. Правда, знайомість з Драгомановом, що в 1876 р. видав у Києві збірку оповідань Федьковича зі знаменитою передмовою, спасло огірченого Федьковича для літературних занять, але молодечого вогню з нього не викресало. Манера опанувала Львів перед часом, з кути більшим огірченням на громадянство, як воно на це справді заслугувало. Правда, знайомість з Драгомановом, що в 1876 р. видав у Києві збірку оповідань Федьковича зі знаменитою передмовою, спасло огірченого Федьковича для літературних занять, але молодечого вогню з нього не викресало. Манера опанувала Львів перед часом, з кути більшим огірченням на громадянство, як воно на це справді заслугувало. Правда, знайомість з Драгомановом, що в 1876 р. видав у Києві збірку оповідань Федьковича зі знаменитою передмовою, спасло огірченого Федьковича для літературних занять, але молодечого вогню з нього не викресало. Манера опанувала Львів перед часом, з кути більшим огірченням на громадянство, як воно на це справді заслугувало. Правда, знайомість з Драгомановом, що в 1876 р. видав у Києві збірку оповідань Федьковича зі знаменитою передмовою, спасло огірченого Федьковича для літературних занять, але молодечого вогню з нього не викресало. Манера опанувала Львів перед часом, з кути більшим огірченням на громадянство, як воно на це справді заслугувало. Правда, знайомість з Драгомановом, що в 1876 р. видав у Києві збірку оповідань Федьковича зі знаменитою передмовою, спасло огірченого Федьковича для літературних занять, але молодечого вогню з нього не викресало. Манера опанувала Львів перед часом, з кути більшим огірченням на громадянство, як воно на це справді заслугувало. Правда, знайомість з Драгомановом, що в 1876 р. видав у Києві збірку оповідань Федьковича зі знаменитою передмовою, спасло огірченого Федьковича для літературних занять, але молодечого вогню з нього не викресало. Манера опанувала Львів перед часом, з кути більшим огірченням на громадянство, як воно на це справді заслугувало. Правда, знайомість з Драгомановом, що в 1876 р. видав у Києві збірку оповідань Федьковича зі знаменитою передмовою, спасло огірченого Федьковича для літературних занять, але молодечого вогню з нього не викресало. Манера опанувала Львів перед часом, з кути більшим огірченням на громадянство, як воно на це справді заслугувало. Правда, знайомість з Драгомановом, що в 1876 р. видав у Києві збірку оповідань Федьковича зі знаменитою передмовою, спасло огірченого Федьковича для літературних занять, але молодечого вогню з нього не викресало. Манера опанувала Львів перед часом, з кути більшим огірченням на громадянство, як воно на це справді заслугувало. Правда, знайомість з Драгомановом, що в 1876 р. видав у Києві збірку оповідань Федьковича зі знаменитою передмовою, спасло огірченого Федьковича для літературних занять, але молодечого вогню з нього не викресало. Манера опанувала Львів перед часом, з кути більшим огірченням на громадянство, як воно на це справді заслугувало. Правда, знайомість з Драгомановом, що в 1876 р. видав у Києві збірку оповідань Федьковича зі знаменитою передмовою, спасло огірченого Федьковича для літературних занять, але молодечого вогню з нього не викресало. Манера опанувала Львів перед часом, з кути більшим огірченням на громадянство, як воно на це справді заслугувало. Прав

ЯК ЗНАЕМО ФЕДЬКОВИЧА?

(Кінець з 1-ої сторінки)

підріс. Обсяг його творчості не поширшав, думки не поглибшали, засоби мистецького виразу не збагатіли. Федськович не вийшов поза межі народного поета й оповідача, що очарував слухачів не так вибагливою технікою, як свіжістю чистої, народної мови й безпосередністю висловлюваних нею почувань. Тематика його поезій неширока: кохання, конфлікт поміж любовю природи й свободи та обовязком військової служби, це і те з мужицьких гараздів в оповіданнях, та й годі. Зрештою його оповідання, хоч і не позбавлені льокального колориту, забагато винні Вовчкові. Читаються гладко, приемно, але не залишають слідів по собі. Спливають по людських душах, мов тепла вода. Драми його — одно велике непорозуміння. Багато праці, багато труду, аже і крихти опанування техніки й зрозуміння для драматичної динаміки. Подібно з перекладами, чи пак перерібками чужих драм. Поза поезіями і оповіданням ще хіба дещо з дидактичної продукції. Тут попадаються справжні перлини.

Остаточно залишилася після Федськовича — невеличка збірка поезій, кілька оповідань, жмуток дидактичних дрібничок і декілька винятків з драматичної творчості. Можна б тим заповнити невеличку книжечку.

Скромно, як на славу Федськовича ну, й на ролях, що її відіграв у культурно-національному відродженні Буковини. Трудно, по Шашкевичеві не залишилося і частини того, з велітенського дорібку Франка-белетристіста залишилася та-кож невелика збірка оповідань.

А все-ж таки важко нині рішити: змарнувався Федськович, чи дав усе, що міг найкращого?